

REGINA MARIA A ROMÂNIEI - DE LA BRAN LA BALCIC

Dana Ciobanu

Zilele trecute am parcurs un articol în care un distins critic de artă scria despre fericita întâlnire a pictorului Iosif Iser cu peisajul arid al Dobrogei, întâlnire ce a deschis calea „orientalismului românesc”. Pictorul, mobilizat aici în 1913, străbate mai ales zona de sud și descoperă Balcicul, Caliacra și Coasta de Argint, dar și așezările tătarăști din zonă, cu geamiile și căsuțele lor modeste. Se naște astfel o dragoste ce a rodit în zeci de capodopere cu chipuri impenetrabile de odalisce, ce poartă în privirile lor impasibilitatea eternității.

După 1922, anul în care Regina Maria se stabilește la Balcic pentru lunile de vară, toți pictorii au făcut un „coup de foudre” pentru pitorescul loc, aducând în arta românească „Școala de la Balcic”, crescută prin spiritul unui „genial regizor de Frumos” – Regina Maria a României.

Totuși, nu Balcicul a fost casa căreia „i-a dat inima sa”, ci fortăreața medievală de la Bran, dar,

dintre toate reședințele sale, castelul de la malul mării era cel mai potrivit pentru orele de visare. Însăși arhitectura sa pare zămislită din visare. Stilul decorativ propriu Mariei, atât de comentat, își găsește la Balcic expresia maximă.

Ce caută un adaos în formă de minaret, la castelul reginei unei țări ortodoxe? Ce se poate spune despre cădelnițele transformate, cu ajutorul electricității, în lampadare? Blasfemie să fie? Nu, nicidecum. În felul său atât de personal, Maria iubea obiectele religioase pentru frumusețea lor mistică, le folosea să-și îmbogățească ambientul, dar nu se poate spune că nu le trata cu respectul cuvenit, căci înainte de a le da funcția decorativă, le desacraliza. M-am gândit adeseori că, poate, nu avea credință adevărată. Apoi, rușinată de cele ce gândisem, mi-am imaginat cum trebuie să fi fost să te naști prințesă englezoaică, în sânul

Bisericii Protestante, apoi să trebuiască să te convertești la catolicism pentru că tatăl tău moștenește titlul de Duce de Saxa-Coburg, într-o țară catolică și să sfârșești prin a fi regina unei țări ortodoxe (e cumva un cerc, căci Maria își amintește deseori despre practicile religioase ale mamei sale, rusoaica ortodoxă Maria, unica fiică a Țarului, ce atât disprețuise tot ce era englezesc!) Ce religie să alegi, într-o atare situație? Acum, umblând pe urma pașilor săi, am înțeles că Maria era de o mare religiozitate, dar că practica religia **sufletului** său și că pe Dumnezeu Îl chema cu propriile sale cuvinte. Și nu m-am mai supărat deloc să văd becuri electrice în cădelnițe și nici flori de crin în cristelnițe.

Vorbeam nu demult cu o specialistă în Istoria Artei despre faptul că ar trebui făcute demersurile necesare pentru **consacrarea unui stil decorativ care să poarte semănătura Reginei Maria**. Deși nu a creat

școală, a creat un stil ce merită recunoscut ca atare.

La Castelul Bran, oferit reginei în 1922, de către cetățenii micului oraș, Maria nu putea trece neobservată și nici nu avea intimitate absolută. Fie și pentru că stânca pe care este ridicat castelul se află în apropierea caselor din oraș, iar un eveniment ca parcarea automobilului personal, marca *Rolls Royce* și urcarea cu piciorul a scârilor către castel nu aveau cum trece neștiute. Întreaga vecinătate putea afla când regina Maria este acasă și după luminile din ferestre ce, dacă aveai ochi buni, lăsau să se vadă silueta cu drapaje albe sau în costum popular românesc, purtat tot în manieră personală, cu șiraguri de perle, nesfârșite voaluri și ciorapi de mătase.

Cred că bucuria dăruită de Bran provenea, în mare parte, din faptul că acesta avea nevoie de renovare și amenajări pe care Maria i le putea acorda nestingherită, eliberată total de relativul control ce i se impusese la Cotroceni și Pelișor, unde trebuise să țină cont de părerea (cel puțin ...financiară!) a severului unchi Carol

I și de o ușoară invidie a reginei Elisabeta care exclamase, în legătură cu frumoasa *cameră aurie* (în care Maria avea să închidă ochii asupra lumii acesteia) de la Pelișor: „Ce de lucruri noi și frumoase, eu încă mai am vechituri de pe vremea lui Cuza!” Da, la Bran, Maria avea stăpânire deplină. Cu toate că i se pregătise un dormitor într-o cameră de la etaj, e greu de presupus că Ferdinand abuza de ospitalitatea castelului, aflat atât de departe de iubita-i bibliotecă și de exponatele sale din lumea botanicii. La Bran, Maria putea fi oricât de teatrală, decorul aproape o cerea, și nu puține sunt mărturiile vizitatorilor săi ce vorbesc despre seri luminate de candelă, învâluind vocea reginei care citea pagini din propriile-i jurnale, pentru ca apoi să dispară pe scara secretă, aceea strâmtă, cioplită în inima stâncii. La urma urmei, de ea s-ar fi slujit însuși Vlad Țepeș!

Purtându-te printre culoarele ciudate și confuze ce duc inevitabil spre balcoane, mari sau mici, realizezi ce minunat decor pentru ca un personaj de magnitudinea Mariei să își deruleze discursul existențial. Privind printr-un gamlâc, replica micii capele Stella Maris, omagiu al prințesei Ileana pentru mama sa, simt că, fie la Bran sau la Balcic, locurile iubite de Maria îi preamăresc ființa, păstrând-o între zidurile lor.

La Balcic se simte totuși o mai mare senzație de libertate. Simțul pentru decorativ al Mariei nu are stavilă. Poate și pentru că totul fusese plătit din bani proprii, obținuți ca drept de autor într-o perioadă în care condeiful său părea să nu sece niciodată. În 1932, an în care cei doi fii îi răneau inima de mamă, revista engleză „Vanity Fair” parodia cu simpatie scrisul tumultuos al Mariei. Poate că Maria simțea că partea aceea a Dobrogei revenise României și grație intervenției sale la Conferința de Pace de la Paris, din 1919.

Se știe că Maria a plecat spre capitala Franței bine pregătită cu superbe rochii, menite să flateze gustul fiecărui politician cu care urma să intre în contact.

„Albastrul este pentru Clemenceau! Dacă România ar pierde teritorii din cauza unei rochii prost alese?!” Cert e că Maria va fi încoronată ca regină a unei Româнии semnificativ mai mari după primul război mondial. Parte și grație meritelor sale.

Și din punct de vedere politic prezența familiei regale în cea mai nou dobândită, aridă și orientală provincie a țării a fost binevenită!

Imaginile Mariei la Balcic au un alt fel de dramatism. Spre deosebire de fotografiile de la Bran și de la celelalte reședințe, în care piesele de mobilier și decorațiunile formează o întreagă scenografie, la Balcic, Maria se insinuează pe lângă coloane, stâlpi, amfore, statui, obiecte cu proporții monumentale care, prin compatație cu ele, îi fac trupul să pară mai suplu.

La Stella Maris, această capelă ortodoxă ce, văzută de departe, pare încrustată cu scoici de mare, a ales Maria să îi rămână inima – „Trupul meu va odihni la Curtea de Argeș, lângă Ferdinand, dar Balcicul va fi locul de odihnă pentru inima mea.”

Totuși, pentru o bună perioadă de timp, nu Balcicul, ci Branul va fi locul de odihnă al inimii Mariei.

În sufletul meu știu că, de fapt, inima Mariei nu e la Balcic sau la Bran ci, fiind mare cât țara pe care cu adevărat a iubit-o, se întinde deasupra ei, ca cerul și stă pe pământul ei, ca iarba.

Queen Maria of Romania – from Bran to Balcic

SUMMARY

In a poetical approach – worthy of the strange, singular and complex historical (and one might add „*spiritual*”) presence of Queen Mary of Romania – the authoress sketches the links between the theatrical, artistically sensitive wife of King Ferdinand 1st, and two of her favourite places in Romania: the Bran castle and her residence at Balcic. Both dwellings still preserve the trace of Queen Mary's sense of decorativeness. Beyond her part in the international authorities' recognition of the Romanian integrity, independence and territorial unity, at the well-known Peace Treatise in Paris (1919), Queen Mary of Romania was an outstanding promotor of fine arts, at a time when the Romanian National Style was still a battle to be won.